

Geluksvogel

Martin Melchers

Een kleine biografie van de Amsterdamse natuur

Inhoud

pag 11	Woord vooraf	59	De mulo en het Bosplan	103	Karpers en biodiversiteit	151	Steenmarter
13	Geluksvogel	60	Hazen vangen	105	Kerncentrale of natuur op de Diemer Vijfhoek	153	Uit de dood herrezen
16	Bewustwording	61	Botshol	111	Killervlokreeft	154	Slang vangt slang
17	Het begin	63	Voetbaldepressie	112	Leeuw en slechtvalk	155	Rangia
18	Mijn eerste haas	64	Schuiltent	113	Zwarte rat	157	Nestkaping
19	Salamanders vangen	66	Kemphaan	116	De afdeling stadsecologie van Amsterdam	158	Met pensioen
19	Bosbeleving	68	Gehijg	119	De kleine plevier	159	Natuur redden op IJburg
21	Leermeester Walters	69	De bontbekplevier	124	De rijdende slechtvalk	161	Op de broeihoop uitgebroed
24	Bosbeleving	74	Diemerzeedijk	126	Evolutie in het IJ	162	Taxatiefout van wilde eend
25	Dodaarsparadijs	76	Een tientje voor de toekomst	128	Leven in de stad	163	Behoud van weidevogels
28	Blankvoorn	78	Straatnamen in het Diemerpark	129	Met een ijsvogel naar bed	164	Slechtvalken ringen
30	Verrekijkerhistorie	80	Gewone pad	130	Mijn lievelingsbos	165	Vogelverschrikker
32	Veldleeuwerik	81	Pleviertjes koesteren	132	De strandplevier	165	Straatnamen in het Diemerpark
33	Zwaluwkje spelen	82	Supervangsten	137	Kleine plevier op het gif	168	Merelnest
35	Aangeboren	83	Mirakels	138	Natuuronderwijs	169	Plevieren
37	De knapste van de dommerds	85	Baltsende plevieren	139	Over water lopen	171	Predatoren in de stad
39	Zanglijster	86	Eilanden voor plevieren	140	Oeverzwaluw	173	Voorlichtersvoordeel
41	Mijn eerste vriendje	88	Strandplevier als wereldburger	142	Muis moet	174	Zehonden
43	Schelpen	90	Biologisch evenwicht	143	Vondelpark	176	Stadsecologie
45	Schrijver	91	Aparte schoolwandeling	145	De graspieper	178	De slechtvalk en een rooie rug
46	Uitblazen	95	Balsem	146	Plevierengedrag	180	Rachmaninov
47	Winterslachtoffers	96	Bomen met jurken aan	147	Wilde natuur	182	Gemijmer in het duinriet
49	Watersnip	97	De eerste vlucht	148	Wipkip	184	<i>Publicaties</i>
50	Vogels versus voetbal	99	De stad als schouwburg	149	Zichtlijn of inzicht	187	<i>Dank!</i>
52	Schoolidool	100	Hagelregen	150	Volgermeerpolder		
55	Jonge eendjes	101	Havik onder hoogspanning				
58	Koekoek	102	Hondenvoer				

Strandplevier in de hand van mijn leermeester J. Walters.
Amsterdams Havengebied Foto: J. Walters

Woord vooraf

‘Waar ga je naartoe jongen?’ vroeg mijn moeder.

‘Naar het land,’ antwoordde ik.

Moeder Melchers nam met dit zinnetje genoegen wanneer ik naar buiten ging en eropuit trok. Dat ik altijd vuil thuiskwam en soms in levensgevaar had verkeerd was geen onderwerp van gesprek. Naar het land gaan betekent voor mij: de natuur ingaan. Ik moet mijn hele leven dwangmatig naar buiten. Daar voel ik me fijn en kom ik in een vorm van balans met mijn leven op aarde. Ouder wordend ontdekte ik dat naar buiten gaan eigenlijk naar binnen gaan is.

Buiten is altijd iets te beleven. Zeker als je van de paden af gaat of in je waadpak door oeverzones van meren en sloten loopt. Dwalend over opgespoten terreinen en gronddepots dringt de natuur zich aan me op. Ik verdwijn ín de natuur. Ik besta niet meer en ben alleen nog een lens die rondkijkt naar die meningloze natuur, die er gewoon is en fascineert. Zachte fascinatie, noemde mijn collega Johan van Zoest dat altijd. En ik vind het nog steeds een prachtige omschrijving, die iedereen herkent. Je weet dat je onderdeel uitmaakt van de natuur en erbij hoort zolang je leeft. Of je nu in parken of recreatiegebieden rondscharrelt of in het riet gaat liggen genieten van de vroege voorjaarszon, je bent nooit alleen. De ogen van veel diersoorten zien mij al ver voordat ik hen opmerk.

Op het omslag van dit boek staat de kleine plevier, een van de drie soorten plevieren die in de jaren zestig en zeventig met grote aantallen in mijn territorium hebben gebreed. Met die kleine plevier heb ik mijn leven lang een voorjaarshuwelijk. Logisch dat in mijn natuurbelevissen de plevieren een grote rol spelen. Ik had al jong de mazzel om in het veld mensen te ontmoeten van wie ik veel kon leren. Buiten liepen voornamelijk mannen die me alles over de natuur vertelden.

Ik begon te fotograferen en genoot van het paradijs Amsterdam waar ik woonde. Ik zocht tevergeefs naar boeken met volledige inventarisatiegegevens over de natuur in mijn stad. Die bleken er tot 1980 niet te zijn. Ik besloot zelf te gaan inventariseren en de ontbrekende boeken te schrijven. De natuur van Amsterdam verdiende het om systematisch onderzocht en beschreven te worden. Ik begon als autodidactisch maniak (de woorden van mijn vrouw) verspreidingsatlassen van soortgroepen te maken. Mijn

Bosbeleving

Voor kleine kinderen is het verdwijnen van de ondergrondse tentoonstelling in het Bosmuseum bij Boerderij Meerzicht in het Amsterdamse Bos een groot gemis.

In die tentoonstellingsruimte waren holen nagemaakt met daarin opgezette dieren die onder de grond wonen. Mijn zoontje van twee jaar kreeg er geen genoeg van, hij wilde alleen mee naar het bos als hij ook naar de donkere gangen mocht. Het was voor hem onvoorstelbaar dat het er onder de grond zo uit zag. Deze topattractie verdween toen er een nieuw Bosmuseum werd gebouwd.

Het is een gedrocht geworden. Vroeger werden er lezingen gehouden in de museumzaal van Boerderij Meerzicht. Die bijeenkomsten verbonden natuurliefhebbers en de vrienden van het Amsterdamse Bos. De liefhebbers en de vrienden van het Amsterdamse Bos zijn er nog, maar of ze ooit nog samenkomen is onduidelijk. Een zaal voor lezingen en tentoonstellingen ontbreekt in het Bosmuseum.

Jammer van de gemiste kans. Bezoekers van het Amsterdamse Bos moeten toch op een plek in een logboek hun waarnemingen kunnen opschrijven en kunnen lezen wat anderen hebben genoteerd? Het Amsterdamse Bos, waarover veel boeken met natuurhistorische informatie zijn geschreven, moet toch iets hebben waar liefhebbers ergens hun liefde voor dit unieke recreatiegebied kunnen uiten. Boerderij Meerzicht houdt nog enigszins de rol van ontmoetingsplek voor natuurliefhebbers in stand.

Het Amsterdamse Bos is voor mij een en al natuurbeleving. Daar gebeurt het, daar zie je van alles. Ook het beleven van mijn rol als vader staat me nog levendig bij. Eén anekdote speelde zich af in een winter met betrouwbaar ijs.

De Bosbaan was dichtgevroren. Er lag prachtig en veilig ijs. Een harde wind uit het oosten blies in de lengterichting over de roeibaan. Ik sleepte aan een lang touw een sleetje voort met daarop mijn zoontje van twee jaar. Met een rotgang schaatste ik met wind in de rug de Bosbaan af.

Er waren weinig schaatsters. Ik kon veilig grote bochten maken om de slee nog sneller te laten gaan. Niek zat gierend van het lachen te genieten van de racepartij. Voor de laatste paar honderd meter zette ik nog even flink aan. Ik voelde me een geweldige vader die zijn kind zoveel plezier bezorgde. Het leek steeds makkelijker te gaan.

Aan het einde van de Bosbaan keek ik naar de slee. Er zat niemand meer op. In de verte zag ik een stipje op het ijs. Er waren gelukkig geen wakken. In recordtijd schaatste ik ernaartoe. Lachend zat Niek midden op het ijs. Wat een vrolijk, zorgeloos mannetje was het en wat genoot zijn vader daarvan.

Illustratie: Emma Kropman

Dodaarsparadijs

Opmerkelijk genoeg geeft het Westelijk Havengebied al mijn hele leven lang de indruk dat het nooit af is. Ieder jaar tref je er weer een andere omgeving aan.

In deze dynamiek ontstond ooit bij de Westhaven een ideale biotoop voor dodaarzen. Achter de oever bleef een strook water bestaan van vijftig bij vijfhonderd meter en ruim een meter diep. In die kale plas verschenen na een jaar groene eilanden van lisdodden, en met de snelgroeiende rietkraag langs de oever ontstond er een sprookjesachtige intimiteit. Lopend op de aangrenzende zandvlakte hoorde ik vanuit de plas regelmatig het 'hinniken' van dodaarzen. Gek genoeg hadden we weinig belangstelling voor dit gebied. 'Broedende dodaars,' noteerde mijn leermeester in zijn dagboeken.

Hoeveel het er waren en hoe de nesten eruitzagen, wilde ik weleens weten. Een waadpak had ik nog niet. Ik besloot aan het begin van de zomer op een zonnige dag op basketbalschoenen en met een oude spijkerbroek het water in te gaan, op zoek naar dodaarsnesten in de dichte velden met lisdodden.

Het lopen was lastig. In het water waren veel waterplanten aanwezig. Het wateroppervlak was plaatselijk bedekt met een dikke laag kroos. Op mijn twintgste was ik na mijn militaire diensttijd begonnen met fotograferen. Op de oever van de plas schroefde ik mijn veertig centimeter lange telelens op mijn spiegelreflexcamera, waarmee ik het water in ging. Ik zou proberen een dia van de dodaars te maken.

Het water was aangenaam warm en de bodem was stevig, zonder obstakels. De nesten moesten in de onoverzichtelijke jungle van lisdodden liggen. Toen ik daar aankwam, doken om mij heen plotseling dodaarzen op en snel weer onder. Ik naderde wat verrotte bladeren van lisdodden. Het leek allesbehalve een nest.

De dodaarzen begonnen vreemde geluiden te maken. Ik moest dicht bij een nest met eieren zijn. Toen ik de bruine smurrie pakte en een beetje opzijschoof, lagen daar, nauwelijks boven het wateroppervlak, zes witte warme eieren. Ze waren door de dodaars toegedekt bij het verlaten van het nest.

Dat ze dat doen, herinnerde ik me uit de beschrijving uit een van mijn vogelboeken. Zonder echt goed te zoeken, vond ik dicht bij elkaar vier nesten met eieren. Jammer dat ik die telelens bij me had. Met dat lange ding kon ik geen foto van de eieren maken.

De dodaarzen kwamen dichterbij. Soms alleen met hun kop boven water, voortdurend op andere plaatsen. Ik was kansloos met mijn telelens en besloot naar de dijk bij de haven te waden. Wat een paradijs was dit voor de dodaars. Voor mijn voeten zag ik in het heldere water veel voedsel voor dodaarzen zwemmen, zoals waterkevers, libellenlarven, kikkervisjes en scholen stekelbaarsjes.

Ik naderde de oever en zag daar een jongen lopen. Zeker een onbekende vogelaar. Toen ik het water uit kwam, liep hij snel naar me toe. Meestal beginnen vogelaars dan een praatje dat start met: 'Heb je nog wat bijzonders gezien?' Deze ontmoeting verliep totaal anders.

‘Wat zie jij er lekker uit,’ zei hij.

Grappig bedoeld, dacht ik, want ik liep met een ontbloot, goed getraind, slank en bruingebrand bovenlijf, met daaronder een strak zittende natte spijkerbroek en met kroos in mijn kruis. In mijn hand het fototoestel met telelens. Dat zag er grappig uit.

Toen hij vervolgde met: ‘Wat zie jij er goed uit,’ dacht ik: foute boel. Voor het eerst van mijn leven voelde ik me veranderen in een lustobject. Achteraf beschouwd goed om eens mee te maken. Ik heb het idee dat ik vanaf dat moment vrouwen beter ben gaan begrijpen. Nu snap ik dat ze liever niet alleen in stille natuurgebieden lopen.

‘We kunnen seks hebben in het gras,’ vervolgde de jongen.

Ja, dat kon hier natuurlijk, daar wist ik alles van. Maar niet met een man, dat was ik zelf al.

Keurig gaf ik advies om contacten te leggen met homo’s in de kroegen waar zijn zielsverwanten kwamen.

Nee, hij wilde mij, en wel nú. Hij kwam agressief dicht in mijn buurt staan, op nog geen armlengte afstand. Dat is zo’n beetje tegen je aan.

‘Wat een lekker strak kontje heb je in die spijkerbroek.’

‘Sodemieter op!’ antwoordde ik en ik schatte mijn kansen in voor als het vechten zou worden. Ik pakte mijn telelens wat steviger vast. Ik zou zijn hersens inslaan als hij me met een vinger zou aanraken. Tot aan mijn knieën in het water, stond ik iets lager en onvoordeliger.

In een fractie van een seconde besloot ik om met enkele grote passen naar het diepere deel van het water te lopen, dat tot aan mijn navel reikte. Dat zal er ongetwijfeld sexy hebben uitgezien, want de jongen bleef als een roofdier heen en weer lopen op de oever.

Mijn vechtreactie veranderde in een vluchtreactie en de dodarzen riepen me hinnikend toe dat ik de juiste beslissing had genomen.

Dodaars op nest. Foto: Martin Melchers

Blankvoorn

Ik ben geboren op de Admiralengracht 124 in Amsterdam. Vier jaar zal ik zijn geweest toen ik hier mijn start als sportvisser beleefde. Mijn vader had een bamboehengeltje gekocht waaraan karpervisser ome Joop, die onder ons woonde, een snoertje monteerde. 'Als de dobber ondergaat, moet je ophalen,' kreeg ik als tip mee. Met dat hengeltje ving ik mijn eerste vissen. Het waren blankvoorns. Ik ving ze tussen de kassencomplexen aan de Westlandgracht. Het duurde overigens een hele tijd voor ik de eerste ving. De te grote dobber danste voortdurend door het water, maar ondergaan was er niet bij. Op de grote haak met weerhaak zat een flink stuk brood. Ik bleef lukraak 'slaan' bij het dansen van de dobber en onverwachts ving ik een vrij grote voorn. De haak zat goed vast. Bij het verwijderen ontstond er een ravage in de bek van mijn eerste vis. Hij bloedde hevig en de vellen hingen erbij. Mijn vader vond het maar niks. 'Ik moet een kleinere haak hebben en bladlood,' zei ik. Dat had ik afgekeken bij een oudere man die verderop achter elkaar vissen ving. We gooiden de gammele voorn terug, die vreemd kronkelend pal onder de oppervlakte zwom. Plotseling was er een grote kolk, een witte flits van een enorme buik en een grote bek waarin de voorn verdween. Ik zag als vierjarige mijn eerste gevangen blankvoorn in de bek van een snoek verdwijnen. Wat een avontuur!

Blankvoorn. Foto: Martin Melchers

Foto: Annik Kropman

Verrekijkerhistorie

Kleine vogeltjes met weinig kleur kon ik aan het begin van mijn loopbaan als vogelaar met geen mogelijkheid op naam brengen. Dat was heel frustrerend. Vogels moesten zingen, zoals de fitis en de tiftjaf dat doen. Kleine grijze kolere vogeltjes kgk-tjes die snel en geluidloos langsvliegen zijn voor mij, als ik eerlijk ben, tot op de dag van vandaag niet op naam te brengen.

Mijn problemen met het determineren van vogels leken in eerste instantie, als beginnend vogelaartje, op die van mijn leermeester Walters. In zijn puberteit kroop hij door bosjes en rietvelden. Van achter dijkjes besloop hij de vogels zoals een kat zijn prooi. Hij moest wel, om ze met het blote oog op naam te kunnen brengen.

Eigenlijk is dit het leukste deel in de carrière van iedere vogelaar. Dat besef je later pas. Walters spaarde van zijn eerste salarissen voor een verrekijker. Die kon hij pas drie jaar na de oorlog, in 1948, kopen.

In mijn eerste jeugdijaren waren er geen luxe spullen en al helemaal niet voor een klein jongetje zoals ik. Maar op een dag kwam mijn moeder thuis met een kijker. Het zal begin jaren vijftig zijn geweest. De kijker had ze in een la bij haar moeder gevonden, die er niets mee deed. Ze had hem in de oorlog voor brood geruild.

Ik was de koning te rijk. Maar toen ik met de kijker naar de huismussen op mijn voederplank op de waranda keek, veranderde er weinig aan het beeld. De kijker was te zwak om de vogels dichterbij te halen. Ik had een toneelkijker gekregen die slechts tweemaal vergrootte. Hij moet van snobs geweest zijn. Tweemaal vergroten is niks. Zelfs niet in een theater.

Het was een waardeloos ding. Wel lief dat ik hem kreeg, maar ik was er slordig mee en verloor hem, al dan niet expres. Mijn probleem met het herkennen van de moeilijkere soorten duurde nog jaren voort.

In mijn puberteit kocht ik van mijn eerste verdiende salaris een 7x50-kijker. Dat was een zeer geliefde vergroting voor veel vogelaars. Er ging een wereld voor me open. Mijn volgende kijker was een 10x32. Het was een sublieme kijker die ook op een afstand van twee meter een haarscherp beeld opleverde. Ik gebruikte die kijker bij het determineren van libellen en dagvlinders voor een boek dat ik over deze soorten schreef. Zittend op een bankje en om me heen kijkend door de kijker, draaide ik mijn eigen natuurfilms. Ik zat eens oog in oog met een rat die door een kat gegrepen werd. Wezels en konijnen kon ik in hun ogen kijken. Ik bekeek, prachtig vergroot, de wondere wereld om me heen. Maar kgk-tjes die niet zingen of roepen en snel langsvliegen kan ik nog steeds niet op naam brengen.

Foto: Fred Nordheim

Veldleeuwerik

Met een groep jongens trok ik van de gracht naar het land. We zouden een hut gaan bouwen op de heuvel achter de Sloterplas.

Het hogere deel van het gronddepot was droog en licht begroeid. Terwijl ik rondliep, zoekend naar grote takken, spatte er plotseling een kleine bruine vogel voor mijn voeten op. Met een wonderlijke trillende vleugelslag vloog hij weg. Die is wel heel erg geschrokken, dacht ik. Of misschien is hij wel gewond.

Op de grond, op de plek waar het bruine vogeltje was opgevlogen, zag ik een prachtig kommetje, half verscholen onder verdord gras. Er lagen vier eieren in.

‘Rudie, ik heb een nest gevonden,’ riep ik naar mijn grotere buurjongen.

Hij kwam snel naar me toe rennen, zag de eitjes en pakte ze voorzichtig uit het nest. ‘Die heb ik nog niet,’ zei hij. ‘De vinder krijgt altijd een ei.’

Ik kreeg een klein bruin gespikkeld eitje in mijn hand en deed het voorzichtig in mijn broekzak. Rudie hield de rest voor zijn verzameling. We maakten een prachtige hut in een diepe lange kuil die we overdekten met aangesleepte takken en afdekten met riet. Daar weer overheen kwamen plaggen gras zodat de hut verdween in het landschap.

’s Avonds aan tafel vertelde ik trots dat ik een nest met eieren had gevonden die Rudie nog niet in zijn verzameling had. Ik wilde het eitje laten zien. Daar waar ik het in mijn zak had gedaan, voelde het alsof ik een beetje in mijn broek had geplast. Behalve het natte plekje was er niets meer van het eitje over. Het kwam uit het eerste nest dat ik op de grond gevonden had.

Mijn allereerste nest in de struiken had ik al eerder gevonden, op de kleuterschool. Ik kroop tussen de klimop bij verstopperje spelen en ontdekte zo het nest van een merel. Het werd even later voor mijn ogen leeggevreten door een kauw. Bij Rudie zag ik zijn eierverzameling groeien met veel en mooie eieren. Hij was een heel goeie nestenzoeker. Tot mijn grote verbazing en verdriet ging Rudie plotseling dood aan nekkramp. We hadden nesten gezocht door gewikkeld in dekens keihard van de steile Ringdijk af te rollen, door distels en brandnetels. We vonden niets. Urenlang rolden we van de dijk. ’s Avonds had ik voor het eerst in mijn leven hevige hoofdpijn. Rudie ook, en een paar dagen later stierf hij. Ik heb geluk gehad. Daardoor heb ik sinds 1950 ieder jaar de veldleeuweriken horen zingen.

Nest van veldleeuwerik. Foto: J. Walters

Zwaluwtje spelen

Tot mijn tiende woonde ik op de Admiralengracht, ter hoogte van het groene bruggetje. Het waterpeil van de gracht was toen nog gelijk aan dat van de Overtoomsche Polder. Je kon ’s winters zonder noemenswaardige hindernissen de stad uit schaatsen tot het dorp Sloten. Aan het einde van de gracht lag het braakliggende terrein waar ik mijn eerste avonturen beleefde. Er stond nog een verlaten boerderij. In het water op de plek waar later het Erasmuspark zou worden aangelegd, ving ik mijn eerste stekelbaarsjes. En ook heel grote kikkervisjes. Het waren de larven van de groene kikker. Ze maakten een plopgeluid als ik ze op de stoep met mijn vinger dooddrukte. Lekker jochie was ik! Ik verdrong hier bijna toen we diefje-met-verlos speelden en ik bij een achtervolging razendsnel over de planken liep die over de slootjes lagen. Onze bruggetjes waren één plank breed en onder je gewicht verdween de smalle plank vaak onder water. Dat was op zich niet zo erg, maar als je achterna werd gezeten en je over een plank dacht te rennen die onder het kroos lag, kon je verrast worden en lag je meteen in een diepe sloot. Slimmeriken verschoven bij dit spelletje de plank een stukje van zijn plek. Daardoor schoot ik in één keer kopje-onder toen ik misstapte. Ik kon nog niet zwemmen. Woest spartelend en graaiend naar de plank lukte het me die te pakken. Ik kroop op de kant. Lachen natuurlijk, met zo’n groen hoofd van het kroos, maar gevaarlijk als je niet kunt zwemmen. Toen ik het thuis vertelde, moest ik meteen op zwemles. Maar ik kreeg daar verschrikkelijke oorontstekingen van. Het te sterk gechlorreerde water was hiervan de oorzaak, vertelde een KNO-arts me later.

Aan de westkant van het Erasmuspark was men begonnen met het opspuiten van weilanden. Voor kinderen een levensgevaarlijk terrein; het verschil tussen bagger en opgespoten zand was niet altijd duidelijk te zien. Ik zakte hier een paar keer diep weg en moest vechten voor mijn leven om uit de bagger te komen. Later hoorde ik dat hier een jongetje onder de bagger was verdwenen en er dood uit was gehaald. Hoe vuil ik ook thuiskwam, mijn moeder verwelkomde me altijd met de woorden: ‘Ha, ben je daar eindelijk. Je leeft gelukkig nog en die smurrie was ik er wel af.’ Wat een topmoeder!

Ik speelde op de Admiralengracht vaak in de bosjes van het schuin naar het water aflopende talud. Het stukje gracht waar ik woonde was rijk aan kinderen. Op een dag kwam ik weer eens als een smeerpoots thuis. Ik veegde soms, zogenaamd per ongeluk, modder op mijn gezicht en vond het stoer om zo thuis te komen. Kinderen die met me mee waren gelopen om op het land te spelen, sidderden al bij een gat in hun broek of moddervegen op hun shirt. Als ze vuil naar huis gingen, kregen ze gegarandeerd op hun sodemieter. Tja, er bestaan rare ouders en ook die moeten de nieuwe mensjes opvoeden die bij het spelen echt niet uitkijken of ze vuil worden. Vrijuit spelen is er met zulke ouders nooit bij.

Mijn moeder mocht in haar jeugd niet vies thuiskomen van haar moeder. Toen ze zelf kinderen kreeg, besloot ze dat die altijd vuil thuis mochten komen. Als je buiten op het

Aangeboren

Voor talloze gezelschappen hield ik lezingen over de wilde natuur en ik leidde er groepen natuurliefhebbers in rond. Maar in 2015 ben ik daarmee gestopt.

Ik mis er weinig aan, maar wél de opmerkingen en vele vragen na afloop van een optreden, zoals: 'Uw zoon zal ook wel veel om de natuur geven?' Daaraan toegevoegd: 'Met zo'n vader weet hij vast veel van de natuur.'

Nee, dus! 'Mijn zoon geeft niet zoveel om de natuur.'

Maar daarmee doe ik hem tekort. Ik maakte er eens een kort gedicht over:

Een ander vuur

Mijn zoon heeft weinig met natuur

'Zien is kennen' hebben wij dus nooit gedeeld

Bij hem van binnen brandt een ander vuur

Hij vlamt als hij trombone speelt

Ik heb hem de aandacht voor natuur in ieder geval niet 'teggemaakt'. Hij roept tegenwoordig: 'Niets weggooien, vader. Doe het maar in de natuurdoos. Ik ga het later allemaal bekijken en lezen.'

Hij is van jongs af aan geconfronteerd met natuur. Nog voordat hij kon lopen, was ik met hem in Park Frankendael. Bij de ruïne wees ik naar de roodwangschildpad die daar altijd op een boomstam in het water zat. Het beest was moeilijk te zien, het zat doodstil.

Mijn zoon was nog geen jaar oud. De wilde eenden waren leuker, die zagen dat ik brood bij me had en verdrongen zich rond het kinderwagentje. Eenden zijn niet bang voor heel kleine kinderen. Ik strooide een kring brood om zijn kinderwagen en in een mum van tijd was hij omringd door snaterende eenden.

Lachend zwaaide hij met zijn armpjes naar de eenden en hij probeerde ze aan te raken. De jager in mij werd gewekt. Ik zag mijn kans, strooide schuin onder het wagentje wat brood en had snel een eend te pakken.

'Aai hem maar,' zeg je dan als vader.

Toen zijn hand over de veren van de eend gleed zag ik hem genieten. Speelgoed, dacht hij. De eend draaide zich om en beet hem venijnig in zijn handje. Huilen natuurlijk en ik moest het goed maken.

'Vuile rot eend,' riep ik, en ik wierp de eend de lucht in.

Een verbaasde voorbijganger keek geschrokken opzij. Een zoen op de hand was voldoende om het kinderleed te verdrijven.

Dat ik invloed op zijn belevingswereld had, openbaarde zich in groep 1 van de basisschool. Alle kinderen mochten bij de eerste les hun voor- en achternaam hardop zeggen. Voor kleine kinderen kan dat een eng moment zijn. Toen Niek aan de beurt was, riep hij luid: 'Ik ben Niek Kikkervisje Melchers.'

Onze vijver zag ieder voorjaar zwart van de kikkervisjes.

land speelde was, het onmogelijk om niet vies te worden.

Toen ik eens met zwarte vegen op mijn gezicht en een stoet kinderen achter me aan thuis aanbelde gebeurde er iets schokkends. Mijn vader deed open, liep de trap af naar beneden en zei in de deuropening: 'Ik ken dit jongetje niet. Weet een van jullie waar hij woont?'

Als stout jongetje was ik geliefd bij mijn oudere buurmeisjes, de zusjes Ada en Mary. Zij hadden graag een broertje gehad. Ik sloofde me altijd voor hen uit, door achter ratten aan te hollen en muggen te vangen. Als een zwaluw met wijd open mond en mijn armen gespreid als vleugels, rende ik door enorme zwermen muggen die als rookwolken tussen de bosjes op het talud hingen. In mijn herinnering ving ik altijd een mond vol muggen.

Dat zo'n maf jongetje op hun gracht woonde, vonden veel brave kinderen prachtig.

Mijn vader stond op het punt om met mij de trap op te lopen, toen hij zich omdraaide en plotseling de groep kinderen toesprak en vroeg: 'Wie wil hem hebben, deze vuilak?'

'Mogen wij hem, meneer Melchers, mogen wij hem?' riepen de zusjes Ada en Mary.

Het staat me voor altijd bij hoe schokkend ik dat vond. Mijn vader gaf me toch niet weg!?

Ik schrok ervan. Mijn vader plaagde me vaker. Natuurlijk gaf hij me niet weg.

Illustratie: Emma Kropman

Zijn juf moest er weer om lachen toen ze het vertelde.

Een vriendje op school had dwerghamsters die zich als konijnen voortplantten. Of Niek ook een stelletje wilde. Natuurlijk! De halve klas had al dwerghamsters en een groot deel van de ouders op het schoolplein ook. Ik had nog een leeg terrarium. Het stel had in de ruime bak een hol onder een houten doosje. Vader en moeder konden zich daarin terugtrekken.

Al bij de eerste schoonmaakbeurt lagen er minihamstertjes onder de moeder. Wat een feest! Niek zat vaak te kijken of de jonge hamsters al uit het hol kwamen. Dat moest super zijn.

Zoals gebruikelijk liep Niek 's morgens altijd eerst snel naar het terrarium. Tot zijn verbijstering zag hij dat een jong hamstertje uit het hol was gekomen, maar in het waterbakje was verdronken. Een hartverscheurende huilbui volgde. Zo'n intens lijden hadden we nog nooit bij hem gezien. Hij was ontroostbaar. Om het leed dragelijk te maken vroeg moeder Annik: 'Zullen we de hamster in de tuin begraven?' 'Ja,' antwoordde hij onmiddellijk. 'Hij moet een heel mooi graf hebben met een steen erop. Ik ga een gedicht voor hem schrijven,' zei hij, zo klein als hij was.

We vonden zijn reactie ontroerend en ongelofelijk, lieten hem in zijn waarde en namen alles serieus. Dit was het eerste grote verlies in zijn leven, dat nog zonder trauma's was verlopen. Hij zocht in de tuin een mooi plekje uit. Het graf werd versierd met steentjes. Op de grafsteen, een tegel, waaronder de baby dwerghamster werd begraven, schreef hij:

*rood van het bloeb
paars van het hard
wit van je vlanken
en zwart van zijn steen*

Annik las het langzaam voor en hij was het er volkomen mee eens. Een romantische natuurbelever in de dop.

Foto: Fred Nordheim

De knapste van de dommerds

De kleuterschool en lagere school heb ik met goed gevolg doorlopen. In de vierde klas van de lagere school zat ik zelfs bij een geselecteerd groepje leerlingen dat ging doorleren.

Tegen mijn moeder verwoordde ik mijn plaats in de intellectuele rangorde van de klas met de kwalificatie: 'Ma, ik ben de knapste van de dommerds.' Dat klopte. Zelfkennis is mijn hele leven een nuttige eigenschap gebleven.

Meester Puister zag een potentiële vwo-leerling in mij. Zelf zag ik dat allerm minst. Ik kreeg zelfs bijles omdat ik de sommen uit de *Toetsnaald* maar niet kon begrijpen. Vrij nauwkeurig kende ik de grens van mijn denkvermogen, zeker in verhouding tot wat andere kinderen uit mijn klas konden. Mijn taxatie bleek juist. Ik ging naar de mulo en niet naar de hbs of het gymnasium. Hierna brak voor mij de ingewikkeldste periode van mijn leven aan. 'Hij zou het kunnen,' hoor ik de meester nog tegen mijn ouders zeggen. Nou, nee dus! Met het leefpatroon dat ik op de lagere school had, dat bestond uit 'altijd voetballen' en 'de natuur in', was het kansloos dat ik mijn mulodiploma zou halen. Ik was nu eenmaal liever buiten dan met mijn neus in de boeken.

Op mijn gezonde verstand ging ik op de mulo nog over naar de tweede klas, maar toen de hoeveelheid huiswerk steeg, daalden mijn cijfers dramatisch. Nullen en enen scoorde ik aan de lopende band. Als ik wel eens een keer leerde voor een repetitie, had ik prompt een acht of een negen. Dat was opvallend.

Maar juist aan het einde van het schooljaar, als een eindsprint nog kansen bood om over te gaan, liep ik nesten te zoeken. Want uitgerekend mijn middelbareschooltijd viel samen met de topjaren voor plevieren op de spuitvelden. De discipline om die boeiende dingen in te ruilen voor een hoger cijfer op school ontbrak volkomen. Ik bleef zitten. Dat had zijn voordelen. Het verschrikkelijke huiswerk maken kwam te vervallen. Al mijn huiswerk stond al verbeterd in mijn schriften. Toch waren het de nesten van vogels die me het volgende jaar hielpen over te gaan.

Ik zocht die nesten op een prachtig terrein aan de Kabelweg. De biologiejuffrouw zag dat ik al vroeg in het voorjaar een opvallend bruin koppie had. In mijn schrift schreef ik een opstel over nesten zoeken. Ze vroeg of ze een keer met me mee mocht. Een mooie jonge biologiejuf die vraagt of ze met je mee mag, dat weiger je niet als pubertje. Ik liet haar de nesten zien van de kievit, tureluur, kemphaan, kluut, strandplevier en kleine plevier. Vooral de nesten van plevieren vond ze geweldig. Die had ze nog nooit gezien. De plevieren bezorgden me volkomen onverdiend een ruime voldoende voor biologie. Dankzij haar ging ik met de hakken over de sloot over naar de derde klas. Het redde mijn schoolcarrière echter niet.

Bij het sinterklaasfeest had ik met een vriendje levende muizen in zes pakjes gedaan, voor de tuttigste meisjes. Vervolgens moest ik voor straf bij de directeur komen. Die was bioloog en woonde bij ons in de straat. Hij wilde mij persoonlijk spreken. Dat voorspelde al niet veel goeds. Ik dacht dat het over mijn slechte schoolprestaties of over zijn zoon zou

